Siun SOTE

POHJOIS-KARJALAN HYVINVOINTIALUE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2027-2030

LUONNOS 7.10.2026

Siun SOTE

Johdanto

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (612/2021, 6 § ja 7 §) velvoittaa sekä kuntia että hyvinvointialueita edistämään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Kunnat vastaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omissa palveluissaan ja hyvinvointialue sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissaan.

- Hyvinvointialueen tulee laatia suunnitelma toimenpiteistään, joilla edistetään ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Suunnitelmassa on kuvattava, miten järjestetään ja kehitetään iäkkäiden henkilöiden tarvitsemia palveluja sekä omaishoitoa osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua kokonaisuutta (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista [Vanhuspalvelulaki] 2:5§) .

- Suunnittelussa tulee painottaa kotona asumista ja kuntoutumista tukevia ratkaisuja. Lisäksi on arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin nykytila, tarjolla olevien palvelujen riittävyys ja laatu sekä ne tekijät, jotka vaikuttavat ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen. (Vanhuspalvelulaki 2:5§)

Johdanto

- Pohjois-Karjalan ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on huomioitu seuraavat alueelliset suunnitelmat:
  - Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen alueellinen laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2025-2028
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025-2028 –asiakirja,
  - Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2026–2029,
  - Alueellinen ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2026-2029
  - Alueellinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2025-2028
  - Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategia vuosille 2027-2030

  sekä
  - Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen voimassa oleva palveluverkkosuunnitelma
  - Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan asettamat painopisteet vuodelle 2027
  - THL:n kehittämissuositukset ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmiin (Pennanen ym., 2025).

- Suunnitelman laatimisessa on hyödynnetty hyvinvointialueen toimialueille suunnatun kyselyn ja hyvinvointialueen asukkaille suunnattua Ikääntyneiden hyvinvointi ja terveys –kyselyn tuloksia (n = 262). Pohjatyötä suunnitelmaan on tehty Voimaa vanhuuteen –ohjelman ja Pohjois-Karjalan vanhusneuvoston työpajoissa.

- Hyvinvointisuunnitelma rakentuu Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025-2028 –asiakirjan painopisteiden mukaisesti (kuva 1).

Kuva 1. Pohjois-Karjalan maakunnallisen hyte-ohjelman toimijaverkosto, painopisteet ja indikaattorit. (Lähde: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025-2028)

Inhimillisesti kohdaten –elämääsi turvaten

- Ikäystävällisessä Pohjois-Karjalassa ikääntyneet elävät turvallista, aktiivista ja merkityksellistä elämää osana yhteisöjään.
- Hyvinvointia ja itsenäistä arkea tukevat saavutettavat, yhdenvertaiset ja oikea-aikaiset palvelut sekä tarkoituksenmukaisesti hyödynnetty teknologia sekä toimintakykyä edistävä ympäristö.
- Päätöksenteko perustuu tutkittuun tietoon, hyvinvointialueen tietopohjaan ja hyvinvointitietoon sekä ikääntyneiden omiin kokemuksiin.

Ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin tilannekuva Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

Ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin tilannekuvan tietopohja

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 29 §:n mukaisesti hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistiedoista säädetään asetuksella, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa raportoinnissa käytettävä tietopohja valtakunnallisesti.
- THL on valmistellut sosiaali- ja terveysministeriölle ehdotuksen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietojen sisällöstä (THL 2026a). Tämä ehdotus muodostaa keskeisen perustan tämän ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman indikaattoritiedolle ja nykytilan kuvaukselle.
- Tietopohjan muodostamisessa on lisäksi huomioitu vanhuspalvelulain (980/2012, 5 §) vaatimukset ikääntyneen väestön hyvinvoinnin nykytilan arvioinnista, palvelujen riittävyyden ja laadun arvioinnista sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavista tekijöistä.
- Arvioinnissa hyödynnetään myös sosiaali- ja terveysministeriön laatusuosituksessa kuvattuja ikääntyneiden palvelujen ja hyvinvoinnin seurannan laatuindikaattoreita (STM 2024) sekä hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) kertoimeen* sisältyviä ikääntyneitä koskevia indikaattoreita.

Ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin tilannekuvan tietopohja

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on määritellyt ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keskeisiksi painopistealueiksi:
    - elintapaohjaus
    - ehkäisevä päihdetyö
    - mielen hyvinvoinnin edistäminen
    - kulttuurihyvinvointi
    - lähisuhdeväkivallan ehkäisy
    - kaatumisen ehkäisy.

  Näiden painopistealueiden toteutumista ja kehitystä seurataan suunnitelmassa kuvattujen indikaattoreiden avulla osana ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisarviointia.

Väestö

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella oli asukkaita vuonna 2025 161 418 (Väestö 31.12.2025, Sotkanet)
  - 65 vuotta täyttäneitä oli 48 022 (29,8 % koko Pohjois-Karjalan väestöstä)
  - 75 vuotta täyttäneitä 22 999 (14,2 %)

- Vuonna 2023 vieraskielisten osuus koko Pohjois-Karjalan väestöstä oli 5,7 % (9301), vaihteluväli eri kuntien välillä Pohjois-Karjalassa 1,6-7,8 % (stat.fi).
  - Ulkomaalaistaustaisia 65 vuotta täyttäneitä Pohjois-Karjalassa oli v. 2025 yhteensä 959
  - Eniten ikääntyneitä ulkomaalaistaustaisia oli entisen Neuvostoliiton alueelta (632) ja Venäjältä (101) (Työ- ja elinkeinoministeriö, Kototietokanta).

Indikaattoritieto (2025)	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
65 vuotta täyttäneet, % osuus väestöstä ind. 1068	29,8 %	23,8 %
65 vuotta täyttäneet, % osuus väestöstä, väestöennuste 2040 ind. 760 (laskettu 2024)	30,0 %	24,8 %
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä ind. 237 (vuosi 2025)	45,9 %	45,0 %
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 3262 (vuosi 2025)	5,1 %	4,0 %

Väestö

- Ennusteen mukaan v. 2030 asukkaita on 159241
  - 65 vuotta täyttäneitä on 49 385 (31,0 %)
  - 75 vuotta täyttäneitä on 26 486 (16,6 %)

- Ennusteen mukaan 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa vuoteen 2031 (49 465), 75 vuotta täyttäneiden määrä vuoteen 2038 (29 458) asti.

- Kuvioista 1 ja 2 nähdään, että 65 vuotta täyttäneiden määrästä 80 vuotta täyttäneiden osuus lisääntyy voimakkaasti tulevina vuosina.

Väestöennuste 2024: Väestö 31.12. muuttujina Sukupuoli ja Ikä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Väestö 31.12. (ennuste 2024), 2025.

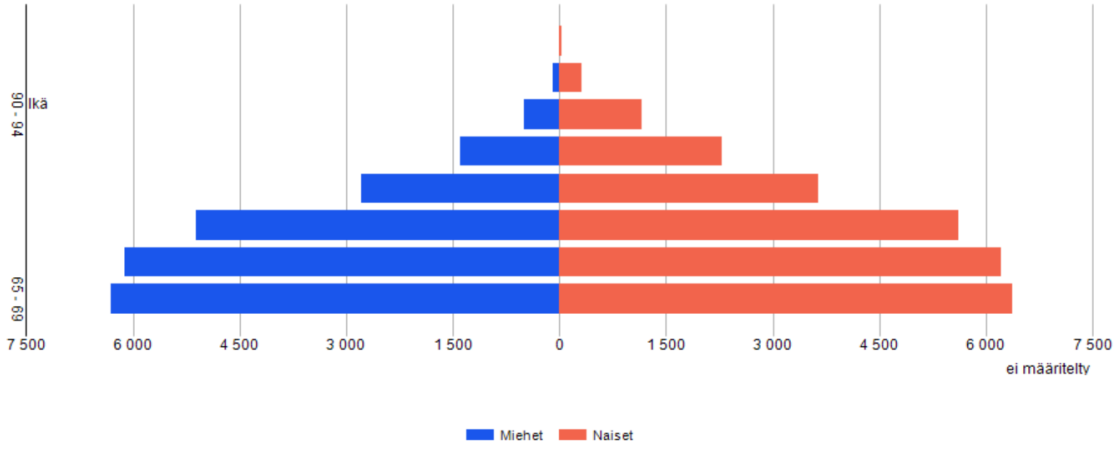

Väestöennuste 2024: Väestö 31.12. muuttujina Sukupuoli ja Ikä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Väestö 31.12. (ennuste 2024), 2038.

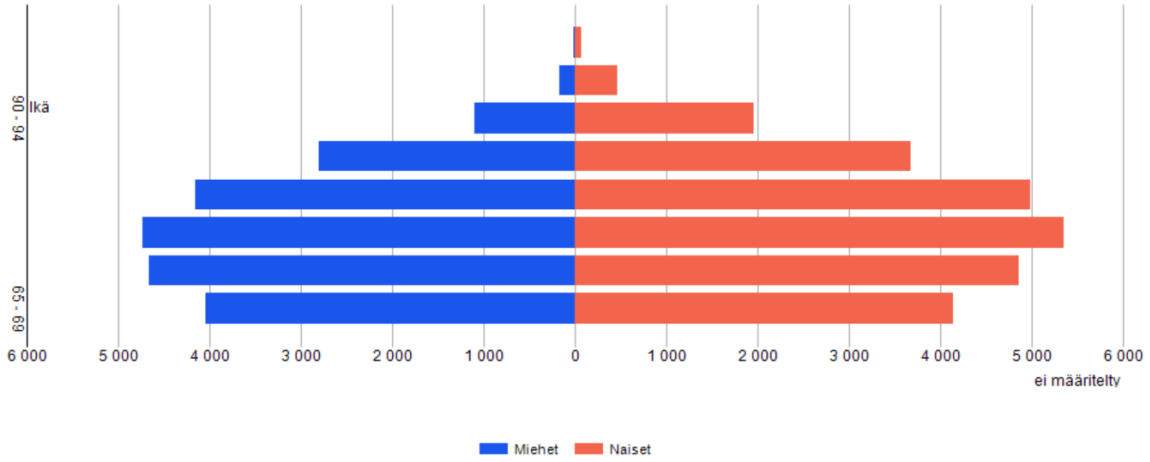

Toimeentulo ja asuminen

- Ikärakenteen vaikutus sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen riippuu osittain ikääntyneiden tulotasosta ja muista elinoloista (Nevanto ym., 2024).
- Pienituloisuusaste on tilastotiedon mukaan Pohjois-Karjalassa koko maan keskiarvoa suurempi (Tilastokeskus, 2026).
- Ikääntyneiden, pienituloisten ja puutteellisesti varustetuissa asunnoissa asuvien osuudet ovat suurimmat Itä-Suomessa ja Kainuussa (Nevanto ym., 2024).
- Vuonna 2025 65 vuotta täyttäneiden osuus kaikista toimeentulotukea saavista henkilöistä oli 5 % (koko maa). Uusien 65 vuotta täyttäneiden henkilöiden osuus kaikista uusista toimeentulotukea saavista henkilöistä oli 9,7 % (koko maa) (Pietilä ym. 2026).
- Pohjois-Karjalassa perustoimeentulotukea vuonna 2025 65 vuotta täyttäneistä sai 514 henkilöä (1,1 % väestöstä). Määrä on hieman vähentynyt 2020 – luvulla (1,3 % v. 2020) (Kela 2026).

Indikaattoritieto vuodelta 2022 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä ind.237, **vuosi 2025**	45,9 %	45,0 %
Osuus hyvinvointialueen 75 vuotta täyttäneestä väestöstä, joka asuu niiden kuntien alueella, joissa ohjausta ja neuvontaa annetaan riittävästi asumiseen ja asumisvaihtoehtoihin ind. 6021	0,0 %	73,7 %
Osuus hyvinvointialueen 75 vuotta täyttäneestä väestöstä, joka asuu niiden kuntien alueella, joissa on tehty ikäasumisen ennakointisuunnitelma ind. 6020	0,0 %	34,2 %
Suunnitellut tai muuttanut asumisjärjestelyjä vanhuuden tarpeita ajatellen (%), 75 vuotta täyttäneet (2022) ind. 4568	53 %	51 %

Toimintakyky, elintavat

- Kansallinen strateginen tavoite on iäkkäiden toimintakyvyn säilyttäminen mahdollisimman hyvänä.
- Pohjois-Karjalan väestön elintavat ovat pääosin valtakunnallisella tasolla.
- Liikunnan vähäisyys ikääntyneillä on keskeinen haaste Pohjois-Karjalassa, liian vähän liikkuvia on 65 vuotta täyttäneistä noin kaksi kolmasosaa ja 75 vuotta täyttäneistä lähes 75 %.
- Liikkumiskyvyn haasteet ovat Pohjois-Karjalassa huolestuttavalla tasolla, 500 metrin matkan kävelyssä suuria vaikeuksia kokevien osuus on maan keskiarvoa suurempi: reilulla viidenneksellä 65 vuotta täyttäneistä on suuria vaikeuksia 500 metrin kävelyssä, 75 vuotta täyttäneillä suuria vaikeuksia on miltei kolmanneksella.
- Elintapaneuvontaa sai vuonna 2025 tyypin 2 diabetesrikissä todetuista 633 asiakkaasta 89 henkilöä (14,1 %). Hyvinvointialueiden vertailussa sija oli 15 (Saaristo ym., 2026).

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Terveydelle suotuisat elintavat (%), 20 - 69-vuotiaat ind. 4559	43,7 %	44,0 %
Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m2) (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4461	20,6 %	22,2 %
Elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti , vuosi 2025 (Saaristo ym. 2026)*	14,1%	
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5529	66,0 %	64,6 %
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5530	73,2 %	74,4 %
500 metrin matkan kävelyssä suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4374	22,7 %	18,0 %
500 metrin matkan kävelyssä suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4375	32,0 %	27,1 %
Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4536	9,0 %	8,4 %
Toimintarajoitteita terveysongelmien vuoksi, osuus (%) 65 vuotta täyttäneet ind. 5557	52,5 %	46,0 %
Toimintarajoitteita terveysongelmien vuoksi, osuus (%) 75 vuotta täyttäneet ind. 5558	55,6 %	51,4 %

Elämänlaatu, mielen hyvinvointi ja yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemus

- Pohjois-Karjalassa ikääntyneet kokevat elämänlaatunsa koko maan keskiarvoa heikommaksi ja ikääntyneiden psyykkiset voimavarat ja kokemukset elämän mielekkyydestä ovat hieman valtakunnallista tasoa heikommat.
- Psyykkinen hyvinvointi on pääosin lähellä valtakunnallista tasoa, mutta iän myötä kuormitus lisääntyy.
- Pohjois-Karjalassa ikääntyneet kokevat itsensä yksinäisemmiksi maan keskiarvoa useammin.
- Turvattomuuden tunne pysyy 75 vuotta täyttäneillä lähes ennallaan verrattuna 65 vuotta täyttäneisiin ja on lähellä maan keski-arvoa. Erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus vähenee iän myötä ja on alhaisempaa kuin valtakunnallisesti keskimäärin.

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	Pohjois-Karjala	Koko maa
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, 65 vuotta täyttäneet ind. 4272	48,6 %	52,4 %
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, 75 vuotta täyttäneet ind. 4273	42,0 %	46,8 %
Positiivinen mielenterveys (SWEMWBS) –mittarin pistemäärä asteikolla 7-35p (keskiarvo) 65 vuotta täyttäneet ind. 5564	23,8	24,3
Positiivinen mielenterveys (SWEMWBS) –mittarin pistemäärä asteikolla 7-35p (keskiarvo) 75 vuotta täyttäneet ind. 5565	23,4	23,9
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, 65 vuotta täyttäneet ind. 4356	9,1 %	9,7 %
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, 75 vuotta täyttäneet ind. 4357	11,2 %	11,1 %

Indikaattoritieto vuodelta 2024	Pohjois-Karjala	Koko maa
Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5578	4,3 %	3,9 %
Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5579	4,4 %	4,3 %
Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5571	54,4 %	59,5 %
Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5572	47,4 %	54,1 %
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4286	11,6 %	9,7 %
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4287	13,7 %	10,9 %

Osallisuus

- Osallisuuden kokemuksessa erot koko maahan ovat pieniä.
- Pohjois-Karjalassa kulttuuripalvelujen käyttö kasvaa ikääntymisen myötä ja on suhteessa aktiivisempaa kuin valtakunnallisesti. Silti vain vajaa kolmannes ikääntyneistä hyödyntää kulttuuripalveluja kuukausittain.
- Kotihoidossa ja iäkkäiden ympärivuorokautisessa asumispalvelussa asiakkaiden osallistuminen omaan RAI-arviointiin on Pohjois-Karjalassa valtakunnallista tasoa heikompaa (kts. dia 19).

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Kuukausittain jotakin kulttuuripalvelua (ml. kirjastopalvelut) käyttäneiden osuus (5) 65 vuotta täyttäneet ind. 3658 (vuosi 2022) ind. 3658, **vuosi 2022**	26,6 %	27,9 %
Kuukausittain jotakin kulttuuripalvelua (ml. kirjastopalvelut) käyttäneiden osuus (5) 75 vuotta täyttäneet ind. 3659 (vuosi 2022) ind. 3659, **vuosi 2022**	26,7 %	24,3 %
Erittäin heikko osallisuuden kokemus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 425	8,0 %	8,2 %
Erittäin heikko osallisuuden kokemus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 426	9,9 %	9,5 %
Toimintarajoitteista puolisoa säännöllisesti auttavien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4560	27 %	26 %
Toimintarajoitteista puolisoa säännöllisesti auttavien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4561	17 %	16 %
Syrjintää syntyperän, etnisen taustan tai ihonvärin perusteella kokeneet (%), 50-74 -vuotiaat **vuosi 2022** MoniSuomi ilmiöraportti	---	21,2 %

Sairastavuus ja tapaturmat

- Sekä sairastavuusindeksi että tapaturmaindeksi on Pohjois-Karjalassa yli maan keskiarvon.
- Ikääntyneet kokevat Pohjois-Karjalassa terveytensä keskimääräistä heikommaksi. Yli puolet 65 vuotta täyttäneistä kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä heikommaksi, 75 vuotta täyttäneistä yli 60 %.
- Lonkkamurtumien määrä 65 vuotta täyttäneillä on samalla tasolla kuin maan keskiarvo.

Indikaattoritieto vuodelta 2025 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 699 *	0,7 %	0,7 %
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuoitta täyttäneet % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 318	2,2 %	2,1 %
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä ind. 3959	319,8	317,5

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu ind. 5641	111,1	100,0
Tapaturmaindeksi, ikävakioitu ind. 5653	107,3	100,0
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25 - 80 vuotta / 100 000 vastaavan ikäistä ind. 4181	8193	7326
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4335	54,8 %	47,3 %
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4336	62,6 %	54,5 %
Suun terveydenhuollon 65 vuotta täyttäneet potilaat terveyskeskuksissa /1000 vastaavan ikäistä (vuosi 2025) ind. 4134, **vuosi 2025**	273	292
Suun terveydenhuollon 18 vuotta täyttäneiden asiakkaiden CPI-indeksien keskiarvo ind. 5002	1,4	1,6

Riippuvuudet ja lähisuhdeväkivalta

- Alkoholia liiallisesti käyttäviä on Pohjois-Karjalassa 65 vuotta täyttäneissä vajaa kolmannes, mutta on maan keskiarvoa vähäisempää. Alkoholinkäyttö, tupakointi ja riskipelaaminen on yleisempää miehillä. 65 vuotta täyttäneiden naisten osalta Pohjois-Karjalassa alkoholia liiallisesti käyttävien osuus on kasvanut viime vuosina.
- Alkoholinkäytön mini-interventiota tehtiin vuonna 2024 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella kaikille ikäryhmille 17 (2,4 %), kun juomiseen liittyvä haitta tai haittariski todennettiin 697 henkilöllä. Hyvinvointialueiden vertailussa sija oli 22 (Saaristo ym., 2026). Vuonna 2025 mini-interventioita tehtiin 190, joista 65 vuotta täyttäneille henkilöille niitä tehtiin 74 (PowerBI).
- Ikääntyneet tupakoivat Pohjois-Karjalassa maan keskiarvoa enemmän.
- Pohjois-Karjalassa n. 7 % ikääntyneistä pelaa rahapelejä vähintään alhaisen riskin tasolla.
- Edeltäneen vuoden aikana lähisuhdeväkivaltaa on ilmoittanut kokeneensa 3,5 % (n. 1600) 65 vuotta täyttänyttä pohjoiskarjalaista (vuosi 2022).
- Ammattihenkilöstö on havainnut kaltoinkohtelua joko henkilöstön, läheisen/omaisen tai toisen asiakkaan taholta, 61,3 % kotihoidon asiakkaalla, mikä on enemmän kuin maassa keskimäärin (42,9 %). Ympärivuorokautisessa hoidossa vastaavia havaintoja on tehty valtakunnallista tasoa vähemmän (41,7 % vs. 59,6 %).

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4406	7,4 %	6,5 %
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4407	4,6 %	3,2 %
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 4413	31,4 %	35,3 %
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4414	18,7 %	23,4 %
Rahapelaaminen vähintään alhaisen riskin tasolla (PGSI ≥ 1 pistettä) (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5692	7,3 %	7,7 %
Rahapelaaminen vähintään alhaisen riskin tasolla (PGSI ≥ 1 pistettä) (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5693	6,7 %	6,3 %
Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, **vuosi 2025** (Saaristo ym. 2026)*	2,4 %	
Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden osuus (%) 65 vuotta täyttäneet ind. 3282, **vuosi 2022**	3,5 %	3,6 %
Kaltoinkohtelua on havaittu, % kotihoidon toimintayksiköistä ind. 6450, **vuosi 2025**	61,3 %	42,2 %
Kaltoinkohtelua on havaittu, % ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä ind. 6451, **vuosi 2025**	41,7 %	59,6 %

Palvelujen laatu ja saatavuus
Saatavuus ja asiakastyytyväisyys

- Pohjois-Karjalassa iäkkäiden palveluissa asiakaskokemus pääosin hyvä.
- Palvelujen saatavuudessa suurin haaste liittyy lääkäripalveluihin. Sekä 65 vuotta täyttäneissä (36,6 %) että 75 vuotta täyttäneissä (34,3 %) merkittävästi suurempi osuus kuin koko maassa keskimäärin kokee saaneensa lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi. Myös sähköisten palvelujen käyttöön liittyvät huolet ovat erittäin yleisiä.

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Terveystarkastukset 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisistä ind. 5008, **vuosi 2025**	0,6 %	0,8 %
Influenssarokotuskattavuus, 65 vuotta täyttäneet ind. 3867, **vuosi 2025**	57,2 %	59,6 %
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista, 65 vuotta täyttäneet (2018-) ind. 5163	36,6 %	25,1 %
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista, 75 vuotta täyttäneet (2018-) ind. 5164	34,3 %	25,1 %
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5543	92,3 %	89,6 %
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5544	95,7 %	92,8 %
Palvelun suositteluhalukkuus (NPS-suositteluindeksi) lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa, ind.6022	44	41
Avun ja palvelun riittävyyteen tyytyväisten asiakkaiden osuus lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa ind. 6023	88,9 %	88,2 %
Toiveiden huomiointiin tyytyväisten asiakkaiden osuus lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa, %, ind. 6024	86,0 %	84,4 %
Yksinäisyydestä kärsivien asiakkaiden osuus lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa, % ind. 6025	24,0 %	22,7 %

Palvelujen laatu ja saatavuus
Palvelurakenne

- 75 vuotta täyttäneistä asuu kotona 91,7 %, mikä on 1,4 % vähemmän kuin maassa keskimäärin.
- Omaishoidon tukea saa valtakunnallista keskiarvoa suurempi osuus ikääntyneistä (5,1 %, koko maa 4,0 %).
- Ikääntyneiden palveluissa palvelurakenne on maan keskiarvoa raskaampi. Säännöllisen kotihoidon asiakkaita on hieman maan keskiarvoa vähemmän, yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen asumisen asiakkaita puolestaan maan keskiarvoa enemmän.

Indikaattoritieto vuodelta 2025 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 1570	91,7 %	93,1 %
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 3262	5,1 %	4,0 %
Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 5513	12,3 %	13,1 %
Iäkkäiden yhteisöllisen asumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä in. 6108	1,6 %	0,8 %
Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., 5 vastaavan ikäisestä väestöstä ind. 3261	7,6 %	6,4 %
Ikääntyneiden perhehoito, hoitopäiviä vuodessa ind. 1947	22 078	222 233

Palvelujen laatu ja saatavuus
Henkilöstön riittävyys ja asiakastarpeisiin vastaaminen

- Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa henkilöstömitoitus toteutuu lähes kaikissa toimintayksiköissä (98,6 %) ja henkilöstön osaamisen arvioidaan vastaavan asiakkaiden tarpeisiin sekä kotihoidossa että asumispalveluissa selvästi valtakunnallista tasoa useammin.
- Kotihoidon palvelutunnit toteutuvat asiakassuunnitelmien mukaisesti huomattavasti paremmin kuin koko maassa (81,3 % vs. 52,0 %), ja asiakasajan osuus on hieman valtakunnallista tasoa suurempi.
- Henkilöstömäärä vastaa asiakkaiden tarpeisiin sekä kotihoidossa että ympärivuorokautisessa palveluasumisessa selvästi valtakunnallista tasoa useammin.

Indikaattoritieto vuodelta 2025 ellei toisin mainita	Pohjois-Karjala	Koko maa
Asiakasajan osuus kotihoidon henkilöstön kokonaistyöajasta, % ind. 6000	48,2 %	47,7 %
Kotihoidon palvelutuntien määrä on toteutunut asiakassuunnitelmien mukaisesti, % kotihoidon toimintayksiköistä, ind. 6037	81,3 %	52,0 %
Voimassa olevan henkilöstömitoituksen täyttäneiden toimintayksiköiden osuus iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa, % ind. 6035	98,6 %	97,7 %
Välittömän asiakastyön osuus kokonaistyöajasta ympärivuorokautisessa hoidossa, % ind. 6036	86,8 %	87,6 %

Indikaattoritieto vuodelta 2025 ellei toisin mainita	Pohjois-Karjala	Koko maa
Työvuorossa olevan henkilöstön määrä on vastannut asiakkaiden tarpeita erittäin hyvin viimeisen vuoden aikana, % ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä ind. 6031	58,3 %	47,4 %
Työvuorossa olevan henkilöstön määrä on vastannut asiakkaiden tarpeita erittäin hyvin viimeisen vuoden aikana, % kotihoidon toimintayksiköistä ind. 6030	58,1 %	46,0 %
Henkilöstön osaaminen on vastannut asiakkaiden tarpeita erittäin hyvin viimeisen vuoden aikana, % toimintayksiköistä lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa ind. 6032	69,5%	66,4%
Kotihoidon käynnit on onnistuttu ajoittamaan erittäin hyvin asiakkaiden tarpeiden mukaan viimeisen vuoden aikana, % kotihoidon toimintayksiköistä ind. 6033	54,8 %	43,7%
Henkilökunnan kielitaito on vastannut erittäin hyvin työtehtävien hoitamisen edellyttämää tasoa, % toimintayksiköistä lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa ind. 6034	54,7 %	54,7 %

Palvelujen laatu ja saatavuus
Toimintakäytännöt

Indikaattoritieto vuodelta 2025 ellei toisin mainita	Pohjois-Karjala	Koko maa
Asiakaspalautetta hyödynnetään palvelun laadun kehittämisessä systemaattisesti, % toimintayksiköistä iäkkäiden palveluissa ind. 6011	87,4 %	76,8 %
Asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumisesta on suunnitelma ja sen toteutumista seurataan systemaattisesti, % toimintayksiköistä lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa ind. 6012	76,8 %	68,3 %
Omavalvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti, % toimintayksiköistä lakisääteisissä iäkkäiden palveluissa ind. 6013	97,9 %	95,5 %
Asiakkaiden ja tarvittaessa heidän läheistensä kanssa otetaan puheeksi tulevaisuuteen varautuminen kuten edunvalvonta ja hoitotahto, % kotihoidon toimintayksiköistä ind. 6014	96,8 %	91,5 %

- Pohjois-Karjalassa ikääntyneiden palvelujen toimintakäytännöt näyttäytyvät kokonaisuutena vahvoina ja ovat useimmilla mittareilla valtakunnallista tasoa paremmat.
- Asiakaspalautetta hyödynnetään iäkkäiden palvelujen kehittämisessä systemaattisesti (87,4 % vs. 76,8 %), asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumista seurataan aktiivisesti (76,8 % vs. 68,3 %) ja omavalvonnan toteutumista seurataan lähes kaikissa yksiköissä.
- Asiakkaiden tulevaisuuteen varautumiseen liittyviä keskusteluja kuten hoitotahdosta ja edunvalvonnasta sopimista, käydään kotihoidossa valtakunnallista tasoa useammin (96,8 % vs. 91,5 %).
- Kaltoinkohtelua on kotihoidon yksiköissä havaittu useammin kuin maassa keskimäärin, kun taas ympärivuorokautisessa hoidossa havaintoja on tehty valtakunnallista tasoa vähemmän (kts. dia 14)

Palvelujen laatu ja saatavuus
Laatua kuvaavat RAI-indikaattorit

- RAI-arvioinnit toteutuvat Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella säännöllisesti.
- Päivystyskäyntien määrät ovat sekä kotihoidossa että ympärivuorokautisessa asumispalvelussa valtakunnallista keskitasoa.
- Asiakkaiden osallistuminen omaan RAI-arviointiin on Pohjois-Karjalassa valtakunnallista tasoa heikompaa sekä kotihoidossa (76,2 % vs. 81,1 %) että ympärivuorokautisessa palveluasumisessa 47,3 % vs. 56,2 %).
- Pohjois-Karjalassa käytetään liikkumisrajoitteita iäkkäiden ympärivuorokautisessa asumispalvelussa huomattavasti enemmän kuin maassa keskimäärin.

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Vähintään kerran 6 kuukaudessa RAI-välineillä arvioidut asiakkaat (yli 90 %), kotihoito **vuosi 2025** (THL, 2026b)	65 %	50 %
Vähintään kerran 6 kuukaudessa RAI-välineillä arvioidut asiakkaat (yli 90 %), asumispalvelut, **vuosi 2025** (THL, 2026b)	90 %	84 %
Asiakkaan osallistuminen omaan RAI-arviointiinsa, osuus kotihoidon asiakkaista ind. 5129	76,2 %	81,1 %
Asiakkaan osallistuminen omaan RAI-arviointiinsa, osuus ympärivuorokautisen hoidon asiakkaista ind. 5130	47,8 %	56,2 %
Päivystyskäynnit 90 vrk:n aikana, osuus(%) kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 3591	13,0 %	13,5%
Päivystyskäynnit 90 vrk:n aikana, , osuus (%) ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 3592	5,7 %	5,7 %
Liikkumisrajoitteiden päivittäinen käyttö, osuus ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista (%) ind. 3588	26,3 %	18,1 %

Palvelujen laatu ja saatavuus
Laatua kuvaavat RAI-indikaattorit

Indikaattoritieto vuodelta 2024 ellei toisin mainita	Pohjois-Karjala	Koko maa
Tahaton painonlasku, osuus kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5131	5,2 %	5,2 %
Tahaton painonlasku, osuus ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5132	7,4 %	7,4 %
Päivittäinen kova tai ajoittain sietämätön kipu, osuus (%) kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5133	8,1 %	7,2 %
Päivittäinen kova tai ajoittain sietämätön kipu, osuus (%) ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5134	5,4 %	4,3 %
Lääkärin arvioima lääkitys, osuus (%) kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5137	58,3 %	79,5 %
Lääkärin arvioima lääkitys, osuus (%) ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista ind. 5138	72,7 %	88,2 %
Painehaavat, osuus kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista (%) ind. 5139	4,7 %	5,4 %
Painehaavat, osuus ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista (%) ind. 5140	10,8 %	10,3 %
Kaatuminen 90 vrk:n aikana, osuus kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista (%) ind. 3589	29,5 %	29,7 %
Kaatuminen 90 vrk:n aikana, osuus ympärivuorokautisen hoidon RAI-arvioiduista asiakkaista (%) ind. 3590	23,3 %	22,6 %

- Hoidon laatu on RAI-tiedon valossa pääosin valtakunnallisella tasolla, eikä useimmissa keskeisissä laatuindikaattoreissa ilmene merkittäviä poikkeamia.
- Tahattoman painonlaskun osuudet vastaavat valtakunnallista tasoa.
- Voimakasta kipua kärsivien osuudet ovat sekä kotihoidossa että ympärivuorokautisessa palveluasumisessa maan keskiarvoja hieman korkeammat.
- Lääkehoidon arviointi toteutuu ympärivuorokautisessa palveluasumisessa (72,7 % vs. 88,2 %) ja erityisesti kotihoidossa huomattavasti valtakunnallista tasoa heikommin (58,3 % vs. 79,5 %).
- Kotihoidossa sekä kaatumisten että painehaavojen osalta osuudet ovat hieman valtakunnallista keski-arvoa paremmat, ympärivuorokautisessa palveluasumisessa puolestaan hieman heikommat.

Teknologia iäkkäiden palveluissa

Indikaattoritieto 2025, ellei toisin mainita	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Kotihoidon etäkäyntien osuus kaikista kotihoidon käynneistä (reaaliaikainen etäasiointi) (%), ind. 5466	11,8 %	6,9 %
Asiakkaat ovat vähintään melko halukkaita käyttämään uusia teknologioita osana palveluaan, % kotihoidon toimintayksiköistä ind. 6000	48,4 %	37,2 %
Asiakkaat ovat vähintään melko halukkaita käyttämään uusia teknologioita osana palveluaan, % ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä ind. 6001	29,2 %	17,9 %
Henkilöstö on vähintään melko halukas käyttämään uusia teknologioita työssään, % toimintayksiköistä iäkkäiden palveluissa ind. 6002	77,9 %	77,1 %
Asiakkaiden suostumuksen kysyminen teknologian käyttöön, % toimintayksiköistä iäkkäiden palveluissa ind. 6003	60,0 %	60,8 %
Asiakkaiden suostumuksen kysyminen teknologian käytöstä kertyvän henkilötiedon käsittelyyn, % toimintayksiköistä iäkkäiden palveluissa, ind. 6004	70,2 %	70,0 %
Sähköinen asiointi korvasi vähintään yhden perinteisen käynnin, (%) sähköisiä palveluja käyttäneistä, 65 vuotta täyttäneet ind. 5536, **vuosi 2024**	72,4 %	71,1 %
Vähintään kohtalainen osaaminen internetissä asioimiseen (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4562, **vuosi 2024**	41 %	49 %

Indikaattoritieto 2024	**Pohjois-Karjala**	**Koko maa**
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%), 65 vuotta täyttäneet ind. 5543, **vuosi 2024**	92,3 %	89,6 %
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 5544, **vuosi 2024**	95,7 %	92,8 %
Huolestunut sähköisiin palveluihin liittyvästä tietoturvallisuudesta (%), 75 vuotta täyttäneet, ind. 4564	51 %	50 %
Sähköiset palvelut eivät ole esteettömiä (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4563	37 %	34 %
Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten palvelujen käyttö helpottanut sopivien palvelujen etsimistä ja valintaa (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4565	44 %	47 %
Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten palvelujen käyttö helpottanut palvelujen käyttöä ajasta ja paikasta riippumatta (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4566	48 %	50 %
Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten palvelujen käyttö auttanut omasta hyvinvoinnista huolehtimista (%), 75 vuotta täyttäneet ind. 4567	42 %	43 %

Teknologia iäkkäiden palveluissa

- Pohjois-Karjalassa teknologiaa hyödynnetään kotihoidossa keskimääräistä enemmän, ja etäasioinnin osuus kotihoidon käynneistä (12 %) on lähes kaksinkertainen koko maahan verrattuna (6 %).
- Asiakkaiden halukkuus käyttää uusia teknologioita osana palvelujaan on Pohjois-Karjalassa valtakunnallista tasoa korkeampi.
- Henkilöstön valmius teknologian käyttöön on erittäin hyvä ja vastaa maan keskitasoa.
- Yli 70 % palveluja käyttäneistä 65 vuotta täyttäneistä kertoo sähköisten palvelujen korvanneen vähintään yhden käynnin. Samanaikaisesti kuitenkin ikääntyneiden digiosaamisessa on haasteita, sillä vain 41 % 75 vuotta täyttäneistä arvioi omaavansa vähintään kohtalaiset internetasiointitaidot, mikä jää selvästi alle maan keskitason (49 %).
- Lähes kaikki ikääntyneet kokevat esteitä tai huolia sähköisten palvelujen käytössä, osuudet ovat Pohjois-Karjalassa hieman suurempia kuin maassa keskimäärin.

Johtopäätökset

- Pohjois-Karjalan muuta maata yleisempi pienituloisuus sekä Itä-Suomelle tyypilliset asumiseen liittyvät puutteet korostavat tarvetta seurata ikääntyneiden **taloudellista hyvinvointia** osana hyvinvointisuunnittelua. Yksin asuvien ikääntyneiden suuri määrä lisää asumisen turvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden merkitystä. Ikäasumisen ennakointiin tulee Pohjois-Karjalassa kiinnittää huomiota.

- Pohjois-Karjalassa ikääntyneen väestön elintavat ovat pääosin valtakunnallisella tasolla, ikääntyneiden lihavuus on hieman keskimääräistä vähäisempää. Sen sijaan ikääntyneiden **arjessa selviytymisen haasteet** ja erityisesti **haasteet liikkumisessa** ovat yleisempiä kuin koko maassa. Pohjois-Karjalassa ikääntyneet liikkuvat terveysliikuntasuosituksiin nähden liian vähän, mikä näkyy muuta maata suurempana liikkumiskyvyn heikkenemisenä ja arjessa selviytymisen vaikeuksina. Keskeinen tavoite on lisätä ikääntyvän väestön liikkumista ja ennaltaehkäistä toimintakyvyn heikkenemistä.

- Pohjois-Karjalan vahvuuksia muuhun maahan verrattuna ovat **turvallisuuden kokemus**, **osallisuuden kohtuullisen hyvä taso sekä aktiivinen kulttuuripalvelujen käyttö**. Keskeisimmät haasteet liian vähäisen liikkumisen lisäksi liittyvät **ikääntyneiden yksinäisyyteen** ja heikompana koettuun **elämänlaatuun.** Ikääntyvän väestön määrän kasvaessa Pohjois-Karjalassa on tärkeää panostaa ikääntyneiden mielen hyvinvoinnin ja elämänlaadun vahvistamiseen hyödyntämällä kulttuuria, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä hyvinvointia vahvistavina tekijöinä.

- Pohjois-Karjalassa ikääntyneet sairastavat keskimääräistä enemmän ja **kokevat terveytensä heikommaksi** kuin suomalaiset ikääntyneet keskimäärin. Korkeampi sairastavuusindeksi, suurempi määrä menetettyjä elinvuosia sekä heikompi koettu terveys viittaavat, että pitkäaikaissairaudet ja toimintakyvyn haasteet ovat Pohjois-Karjalassa yleisiä. **Tapaturmien** taso on hieman valtakunnallista tasoa korkeampi erityisesti kaatumisten osalta, vaikka lonkkamurtumien määrä vastaa maan keskiarvoa. Tämä korostaa erityisesti ennaltaehkäisevän terveyden edistämisen, toimintakyvyn tukemisen ja kaatumisten ehkäisyn merkitystä ikääntyneiden hyvinvoinnin parantamisessa.

Johtopäätökset

- Pohjois-Karjalassa ikääntyneiden **päihteiden käyttö ja rahapelaaminen** ovat pääosin maan keskitasoa tai sitä vähäisempää. Silti lähes kolmannes 65 vuotta täyttäneistä käyttää alkoholia liikaa, mikä tekee ilmiöstä merkittävän. Miehet muodostavat keskeisen riskiryhmän alkoholin käytössä, tupakoinnissa ja rahapelaamisessa, mutta ikääntyneiden naisten alkoholin käytön lisääntyminen on huolestuttava kehityssuunta.

- **Kaltoinkohtelun kokemukset** ovat kotihoidon asiakkaiden keskuudessa huolestuttavan yleisiä, sillä 61 % asiakkaista ilmoitti kokeneensa kaltoinkohtelua.

- Pohjois-Karjalan ikääntyneet ovat tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja kokevat niiden vastaavan tarpeisiinsa. Palvelujen laatu koetaan hyväksi, mutta palveluihin pääsyssä ja saatavuudessa on parannettavaa. Henkilöstön määrä ja osaaminen vastaavat Pohjois-Karjalassa asiakkaiden tarpeisiin keskimääräistä paremmin ja palvelut toteutuvat suunnitellusti.

- Pohjois-Karjalassa iäkkäiden palveluissa toimintakäytännöt ovat indikaattoritiedon valossa pääosin keskimääräistä vahvempia. Omavalvonta ja ennakoiva palvelujen suunnittelu toteutuvat hyvin. Ikääntyneiden palvelurakenne näyttäytyy muuta maata raskaampana.

Johtopäätökset

- Pohjois-Karjalassa RAI-arviointien kattavuus ja säännöllisyys tukevat asiakkaiden tarpeiden järjestelmällistä tunnistamista ja palvelujen suunnittelua. Palvelut vastaavat iäkkäiden palvelujen asiakkaiden tarpeisiin kohtalaisen hyvin, sillä päivystyskäyntien määrä ei ole valtakunnallista tasoa korkeampi. Iäkkäiden palveluissa asiakasosallisuuden toteutumiseen, liikkumisrajoitteiden käytön vähentämiseen, kivun hoitoon, asiakkaiden lääkitysten säännölliseen arviointiin sekä kaatumisten ja painehaavojen ehkäisyyn etenkin ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on kiinnitettävä huomiota.

- Pohjois-Karjala hyödyntää teknologiaa ikääntyneiden palveluissa muuta maata aktiivisemmin. Sekä asiakkaat että henkilökunta suhtautuvat teknologian käyttöön myönteisesti. Ikääntyneiden digitaidot ovat osin heikot, joten digitukeen, esteettömyyteen ja tietoturvaan liittyvään ohjaukseen tulee panostaa. Lisäksi on varmistettava vaihtoehtoiset asiointikanavat.

Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä

Seuraa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn kokonaisuutta. Vastaa toimialueiden yhteisen hyte-työn edistämisestä, ohjaamisesta, priorisoinnista sekä hyte-indikaattoreiden prosesseista. Määrittää vastuutoimijat.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiotyöryhmä.

Kokoaa yhteen toimialueiden hyte-asiantuntemuksen ja tiedon yhteistyön mahdollistamiseksi ja osaksi hyte-ohjausryhmän toimintaa, hyvinvointisuunnitelmatyötä sekä kuntayhteistyötä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

Hyte- ja kumppanuustiimi

Henkilöstön hyte- ja osallisuusosaamisen vahvistaminen sekä sidosryhmäyhteistyö kuntien, järjestöjen sekä seurakuntien kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen.

Kunnille nimetyt hyte-yhdyshenkilöt

Toimivat kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintatyössä, osallistuvat hyte-asiantuntijaverkoston tapaamisiin ja ovat kutsuttuina kuntien hyte-ryhmiin. Lisäksi osallistuvat lakisääteisiin hyte-neuvotteluihin kuntien, hyvinvointialueen, seurakuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavat suunnitelmat ja asiakirjat:

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategia
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelma
- Talousarvio ja taloussuunnitelma
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen alueellinen laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma
- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma
- Omavalvontaohjelma ja omavalvontasuunnitelmat
- Osallisuus- ja yhdenvertaisuusohjelma
- Alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma
- Alueellinen lähisuhdeväkivallan toimintasuunnitelma

Ikääntyneille suunnatut palvelut

- Ikääntyneillä asukkailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja muiden asukkaiden tavoin yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.
- **Peruterveydenhuollon vastaanottopalvelut** tarjoavat matalan kynnyksen terveys- ja sairaanhoidon palveluja, joissa arvioidaan hoidon tarve, hoidetaan yleisimpiä sairauksia, seurataan pitkäaikaissairauksia sekä tuetaan asukkaiden terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia.

- Erityisesti ikääntyneille asukkaille suunnattuja palveluja ovat:
  - **Seniorineuvonta Ankkuri**
    - Seniorineuvonta Ankkuriin on keskitetty Siun soten alueen ikääntyneiden sosiaalipalvelujen neuvonta ja ohjaus. Ankkurin kautta voi hakeutua ikääntyneiden palveluihin. Seniorineuvonnasta saa tietoa esimerkiksi kotona asumista tukevista palveluista, kuten tuki- ja turvapalveluista, asumisen vaihtoehdoista, sosiaalietuuksista, palvelusetelillä tuotettavista palveluista, kuljetuspalveluista, veteraanien palveluista sekä yhdistys- ja vapaaehtoistoimijoiden antamista palveluista ja näihin ohjautumisesta. Seniorineuvonta Ankkurista ohjaudutaan asiakkaan tarpeen mukaan esimerkiksi **asiakas- ja sosiaaliohjauksen** ja/tai **gerontologisen sosiaalityön palveluihin**.

  - **Omais- ja perhehoitokeskus Onneli** koordinoi omais- ja perhehoidon palveluja
    - **Omaishoidon tuella** tarkoitetaan vammaisen, sairaan tai muulla tavalla toimintakyvyltään heikentyneen henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitaja auttaa hoidettavaa esimerkiksi ruokailussa, peseytymisessä, pukeutumisessa ja lääkehoidon toteutumisessa sekä huolehtii riittävästä levosta. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista.
    - **Perhehoito** on huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoito sopii ikääntyneelle, jolla on kotiin annettavista palveluista huolimatta vaikeuksia selviytyä arjesta, mutta ei vielä palveluasumisen tarvetta. Erityisen hyvin perhehoito sopii yksinäisyyttä ja turvattomuutta kokeville ikääntyneille tai muistisairaille, jotka eivät tarvitse ympärivuorokautista huolenpitoa.

Ikääntyneille suunnatut palvelut

- **Tukipalvelut**
  - Sosiaalihuoltolain mukaisiin tukipalveluihin kuuluvia palveluja ovat **ateriapalvelu, vaatehuolto, siivouspalvelu, asiointipalvelu sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät ja tukevat palvelut**, esim. harrastus- tai ryhmätoimintaan osallistuminen. Tukipalvelut auttavat luomaan ja ylläpitämään kotisi olosuhteet sellaisina, että voit jatkaa mahdollisimman itsenäistä elämää omassa kodissasi. Tukipalvelujen avulla on mahdollista lisätä myös hyvinvointia ja sosiaalisia kohtaamisia.

- **Kotihoitopalvelut**
  - Kotihoitopalvelut ovat kotiin annettavaa palvelua, jolla tuetaan ikääntyneen turvallista ja mielekästä selviytymistä omassa kodissaan. Palveluja voidaan järjestää tarpeen mukaan tilapäisesti tai säännöllisesti eri vuorokauden aikoina. Kotihoidon käyntien määrä, aikataulu ja sisältö suunnitellaan yksilöllisesti vastaamaan asiakkaan tarpeita. Kotihoidon palveluja tuotetaan myös teknologian, esimerkiksi kuvapuhelimen avulla. Palvelu voi sisältää sairaanhoitoa, kuntoutusta ja arjen toimiin liittyvää huolenpitoa, kuten avustamista ruokailussa ja henkilökohtaisessa hygieniassa.
  - **Kotisairaala** tuo erikoissairaanhoidon palveluja potilaiden lähelle. Kotisairaala toteuttaa väliaikaista, sairaalatasoista hoitoa potilaan kotona tai muussa senhetkisessä asuinpaikassa (esimerkiksi asumisyksiköissä). Kotisairaalassa hoidetaan mm. akuutteja infektiopotilaita ja palliatiivisen hoidon potilaita.

- **Iäkkäiden asumispalvelut**
  - Iäkkäiden asumispalvelujen tarkoituksena on turvata iäkkäälle henkilölle hänen tarpeitaan vastaava asuminen silloin, kun kotona asuminen ei enää onnistu sinne annettujen apujen turvin. Asumispalvelut mahdollistavat asiakkaan asumisen omissa vuokra-asunnoissaan, ylläpitämällä ja edistämällä asukkaiden päivittäistä toimintakykyä sekä turvaamalla laadukkaat ja yksilölliset palvelut **yhteisöllisessä asumisessa tai ympärivuorokautisessa palveluasumisessa**. **Lyhytaikainen asuminen** on tarkoitettu esimerkiksi omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseen. **Tilapäisellä asumisella** tarkoitettaan väliaikaista majoitusta ja tarvittavan tuen ja avun yllättävää ja satunnaista tarvetta.

Ikääntyneille suunnatut palvelut

- **Kotikuntoutus**
  - Kotikuntoutus on kuntoutujan kotona arjessa ja lähiympäristössä tapahtuvaa kuntoutuspalvelua iäkkäille liikunta- tai toimintakyvyn laskiessa. Tavoitteena on mahdollisimman itsenäinen ja turvallinen arki omassa elinympäristössä. Kuntoutus käynnistyy kuntoutuksen ammattilaisen tekemällä toimintakyvyn kartoituksella. Kotikuntoutuksen sisältö suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa, huomioiden hänen elämäntilanteensa ja tarpeensa. Myös omaiset ja läheiset ovat tärkeässä roolissa kotikuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

- **Muistihoitajat**
  - Muistihoitajat auttavat, jos herää huoli omasta tai läheisen arkielämää haittaavasta muistin heikentymisestä. Muistihoitajan työn tavoitteena on muistisairauksien varhainen tunnistaminen ja jatkotutkimuksiin ohjaus sekä seuranta muistisairauden diagnoosin jälkeen. Muistihoitajan vastaanotolla tehdään tutkimuksia yli 60-vuotiaille. Muistikoordinaattoripalvelu on suunnattu muistisairausdiagnoosin saaneille henkilöille sekä heidän läheisilleen. Potilaat ohjautuvat muistikoordinaattoripalvelun piiriin muistihoitajien kautta. Muistikoordinaattorit tarjoavat neuvontaa, tukea ja käytännön työkaluja kokonaisvaltaisen toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen.

- **Ikäneuvola**
  - Ikäneuvolan palvelut on suunnattu yli 65-vuotiaille itsenäisesti kotona asuville ihmisille. Ikäneuvolan tavoitteena on edistää ikääntyvien hyvinvointia, terveyttä ja terveellisiä elintapoja sekä toimintakykyä. Palveluihin kuuluvat mm. yksilölliset terveystapaamiset, elintapaohjaus, yksilöllinen uniohjaus, omais- ja perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset yli 65-vuotiaita hoitaville, Intoa elämään -hyvinvointikurssit ja uniryhmät.

Sähköiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut

- **Hoida hyvinvointiasi** on Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen verkkosivusto, joka tukee asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sivusto kokoaa yhteen luotettavaa tietoa terveellisistä elämäntapoihin, mielen hyvinvointiin ja turvalliseen arkeen liittyen.

- **Miunhyvinvointi.fi** on verkkosivu, joka kokoaa Pohjois-Karjalan alueen hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistävät toiminnat ja palvelut. Sivuston kautta niin alueen asukkaat voivat löytää alueen palveluja, tapahtumia, harrastus- ja vertaistoimintaa sekä omaa hyvinvointia tukevia palveluja. Sivustolta voi löytää myös kansallisia palveluja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Sivuston tavoitteena on vahvistaa asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä, osallisuutta ja arjesta selviytymistä. Miunhyvinvointi.fi- sivustoa voidaan hyödyntää myös ammattilaisten asiakas- ja palveluohjauksen työvälineenä niin hyvinvointialueella, kunnissa, järjestöissä kuin seurakunnissakin.

- **Hyvinvoinnin digipolut** ovat Siun soten digitaalisissa palveluissa tarjolla olevia sähköisiä hyvinvoinnin tukimuotoja. Ne tarjoavat luotettavaa tietoa ja käytännön vinkkejä unen, ravitsemuksen, liikunnan sekä nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tueksi. Digipolkujen avulla asiakas voi vahvistaa omaa hyvinvointiaan ja toimintakykyään omaan tahtiin, ajasta ja paikasta riippumatta. Palvelut ovat maksuttomia ja helppokäyttöisiä. Digipolut löytyvät Siun soten digitaalisista palveluista, ja niiden käyttö edellyttää vahvaa tunnistautumista.

Kumppanuudet ja sidosryhmät

- Ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen perustuu laajaan yhteistyöhön Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen, seurakuntien, oppilaitosten, yritysten, vapaaehtoistoimijoiden sekä ikääntyneiden ja heidän läheistensä välillä. Yhteistyön tavoitteena on vahvistaa ikääntyneiden osallisuutta, turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään.

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialue koordinoi ja tukee yhteistyötä alueellisissa verkostoissa, kumppanuusryhmissä ja yhteisissä kehittämishankkeissa. Kumppanuuksien avulla vahvistetaan ennaltaehkäisevää toimintaa, vähennetään yksinäisyyttä ja tuetaan ikääntyneiden hyvinvointia sekä aktiivista osallisuutta omassa elinympäristössään.

- Hyvinvointialueen järjestöyhteistyön tavoitteena on parantaa alueen asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Järjestöavustuksilla ja järjestöjen kanssa tehtävillä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla hyvinvointialue tukee sellaista järjestöjen toimintaa, joka edistää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä lisää osallisuutta.

- Yhteistyötä kuntien ja maakuntaliiton kanssa ohjaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, kuntien ja maakuntaliiton yhteistyösopimus 2026-2028.

Keskeiset sidosryhmät:

- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijat
- Oppilaitokset
- Eläkeläis- ja kansanterveysjärjestöt
- Muistiyhdistykset
- Potilasjärjestöt
- Omaishoitajien yhdistykset
- Seurakunnat
- Muut kolmannen sektorin toimijat, jotka tarjoavat ikääntyneille muun muassa vertaistukea, kulttuuri-, liikunta- ja virkistystoimintaa sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja.

Tutkimus-, kehittämis- ja hanketoiminta

- Ikääntyneiden hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistetään tutkimus-, hanke- ja kehittämistoiminnan avulla. Toiminnan tavoitteena on tuottaa tietoa ikääntyneiden hyvinvoinnin tarpeista, kehittää vaikuttavia palveluja ja toimintamalleja sekä vahvistaa ennaltaehkäiseviä ja osallisuutta tukevia ratkaisuja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

- Hyvinvointialue pyrkii hyödyntämään erilaisia hankkeita ja ohjelmia ikääntyneiden hyvinvointia, toimintakykyä, osallisuutta ja kotona asumista tukevien toimintamallien, palveluiden ja yhteistyörakenteiden kehittämisessä. Tällä hetkellä Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on mukana Ikäinstituutin koordinoimassa Voimaa vanhuuteen –ohjelmassa (2025-2027) yhdessä Pohjois-Karjalan kaikkien kuntien kanssa sekä Karelia-ammattikorkeakoulun Yhteisvoimin –kulttuurihyvinvointia ikäihmisille -hankkeessa.

- Hyvinvointialue tekee tiivistä yhteistyötä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Yhteistyön avulla tuotetaan tietoa ikääntyneiden hyvinvoinnista, kehitetään palveluja ja toimintamalleja sekä mahdollistetaan opinnäytetöiden, tutkimusten ja kehittämistehtävien kohdentaminen alueella tunnistettuihin tarpeisiin ja tukemaan hyvinvointisuunnitelman tavoitteita.

- Hyvinvointialueen henkilöstö voi tehdä tutkimus- ja kehittämistoimintamallin kautta ilmoituksia havaitsemistaan ilmiöistä sekä kehittämis-, tutkimus- ja opinnäytetyöideoista, jotta ne voidaan edistää osaksi alueen kehittämis- ja tutkimustoimintaa.

Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma, tavoitteet ja toimenpiteet 2027-2030

Hyvinvointisuunnitelma

- Hyvinvointialueella on keskeinen vastuu ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja turvallisuuden edistämisestä sekä oikea-aikaisten palvelujen järjestämisestä yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Erityisen tärkeä rooli hyvinvointialueella on niiden ikääntyneiden tukemisessa, joiden hyvinvointi on uhattuna esimerkiksi sairauden, toimintakyvyn heikentymisen, muistisairauden, yksinäisyyden, taloudellisten haasteiden, digitaalisen syrjäytymisen tai puutteellisten tukiverkostojen vuoksi.

- Tavoitteena on vahvistaa ikääntyneiden mahdollisuuksia elää turvallista, merkityksellistä ja omannäköistä elämää omassa arkiympäristössään mahdollisimman pitkään.

- Erityistä huomiota kiinnitetään omaishoitajiin, joiden hyvinvointi on keskeinen edellytys hoidettavan ikääntyneen kotona asumisen ja hyvän elämän toteutumiselle.

- Hyvinvointialue toimii yhteistyössä kuntien, järjestöjen, seurakuntien, yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa rakentaakseen ikääntyneille turvallisen, osallistavan ja esteettömän toimintaympäristön. Yhteistyön avulla vahvistetaan osallisuutta, ehkäistään yksinäisyyttä sekä tavoitetaan myös ne ikääntyneet, jotka ovat vaarassa jäädä palvelujen ja yhteisöjen ulkopuolelle. Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhtenä läpileikkaavana tavoitteena on vahvistaa hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintatyön rakenteita sekä vahvistaa hyvinvointialueen, kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä.

Hyvinvointisuunnitelma

- Hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa tuetaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella vahvistamalla ammattilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaamista sekä näyttöön perustuvien toimintatapojen käyttöä.

- Kestävä kehitys huomioidaan kaikessa ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisessä. Toimenpiteissä tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävää arkea, vahvistetaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä edistetään palveluiden pitkäjänteistä ja vastuullista kehittämistä. Lisäksi vahvistetaan luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntämistä ikääntyneiden arjessa ja palveluissa.

- Hyvinvointialueen voimassa olevat strategia, palveluverkkosuunnitelma sekä alueelliset järjestämissuunnitelmat määrittävät palvelutarjonnan tavoitetason hyvinvointialueella.

- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma toimii ohjaavana asiakirjana eri toimi- ja palvelualueille toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat
Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

- **Ikääntyneiden toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään**
  - Selkiytetään ikääntyneiden palvelupolkuja ja parannetaan ohjautumista liikuntaneuvontaan, järjestöjen toimintaan sekä muihin hyvinvointia edistäviin palveluihin.
  - Kehitetään ja vahvistetaan toimintakykyä ylläpitäviä sekä kuntoutumista edistäviä palveluja osana ikääntyneiden arkea, palveluja ja asumista.
  - Edistetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kulttuurihyvinvointia sekä ikääntyneiden mahdollisuuksia liikkumiseen, ulkoiluun, ja omatoimiseen hyvinvoinnin ylläpitämiseen osana ennaltaehkäiseviä palveluja, kotihoitoa ja asumispalveluja.
  - Otetaan käyttöön yhtenäinen kaatumisen ehkäisyn toimintamalli kaikissa ikääntyneitä kohtaavissa palveluissa kaatumisriskien tunnistamisen, ehkäisevien toimenpiteiden ja asiakas- ja potilasohjauksen vahvistamiseksi.

- **Hyvinvointia tukevat elintavat lisääntyvät**
  - Kehitetään edelleen alueellista ikäneuvolatoimintaa.
  - Vahvistetaan elintapaohjausta osana ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämistä ottamalla elintapaohjauksen polku käyttöön kaikissa ikääntyneitä kohtaavissa palveluissa.
  - Lisätään päihteiden ja pelaamisen puheeksi ottoa ja riskien varhaista tunnistamista kaikissa ikääntyneitä asiakkaita kohtaavissa palveluissa hyödyntäen ehkäisevän päihdetyön polun mukaista mallia.

- **Ikääntyneiden hyvinvoinnin johtaminen perustuu tietoon.**
  - Hyödynnetään raportointi- ja RAI-tietoa systemaattisesti strategisessa johtamisessa, palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä sekä vaikuttavuuden arvioinnissa ja kehitetään toiminnan vaikuttavuutta kuvaavia mittareita.
  - Otetaan käyttöön valtakunnallinen vähimmäistietosisältö ikääntyneen väestön hyvinvoinnin seurannassa ja raportoinnissa sekä tuotetaan sen pohjalta kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen vuosittainen tilannekuva, jota hyödynnetään hyvinvointikertomuksissa, päätöksenteossa ja johtamisessa.

Mittarit:

- Miun aktiivinen arki –kuntoutusjaksojen määrä kotihoidossa (%-osuus säännöllisen kotihoidon asiakkaista)
- RAI: Asiakas ei ole ulkoillut
- Potilaalle/asiakkaalle haittaa aiheuttaneiden kaatumisten lukumäärä /1000 hoitopäivää
- Lonkkamurtumien määrä % osuus 65 vuotta täyttäneet
- Ikäneuvola käyntimäärät/vuosi
- Elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti 55 vuotta täyttäneet
- Toteutuneet AUDIT C -kyselyt 65 vuotta täyttäneillä
- Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski 65 vuotta täyttäneet
- Vuosittainen tilannekuva ikääntyneiden hyvinvoinnista toteutunut kyllä/ei

Osallisuus ja yhteisöllisyys
Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

- **Ikääntyneiden mielen hyvinvointi vahvistuu ja yksinäisyys vähenee**
  - Tunnistetaan yksinäisyyttä kokevat ikääntyneet varhaisessa vaiheessa osana neuvontaa, asiakasohjausta ja palveluja sekä vahvistetaan yhteistyötä tuen järjestämiseksi
  - Vahvistetaan ikääntyneiden mielen hyvinvointia kehittämällä osallisuutta, yhteisöllisyyttä, merkityksellistä tekemistä sekä vapaaehtois- ja vertaistukitoimintaa yhdessä eri toimijoiden kanssa.

- **Ikääntyneet saavat riittävästi tietoa palveluista ja hyvinvointia tukevista mahdollisuuksista**
  - Parannetaan ikääntyneiden tietoisuutta palveluista ja hyvinvointia tukevista mahdollisuuksista kehittämällä monikanavaista viestintää yhteistyössä muiden kanssa sekä hyödyntämällä vanhusneuvoston asiantuntemusta viestinnän suunnittelussa, arvioinnissa ja tiedon välittämisessä ikääntyneille.
  - Lisätään ikääntyneiden tietoisuutta hyvinvointialueen palveluista ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä jalkautumalla matalan kynnyksen tilaisuuksiin, tapahtumiin ja kohtaamispaikkoihin.

- **Ikääntyneiden osallisuus, yhteisöllisyys ja toimijuus vahvistuvat**
  - Vahvistetaan vanhusneuvoston osallistumista valmisteluun ja päätöksentekoon.
  - Vahvistetaan kulttuurihyvinvointitoiminnan roolia ikääntyneiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisessa.
  - Tuetaan ikääntyneiden mahdollisuuksia osallistua yhteisölliseen toimintaan, harrastuksiin, kulttuuri- ja ulkoilutoimintaan sekä palvelujen suunnitteluun ja arviointiin.
  - Edistetään digitaalista osallisuutta digituen avulla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja turvataan vaihtoehtoiset asiointikanavat.
  - Tuetaan ikääntyneiden itsemääräämisoikeuden toteutumista kaikissa ikääntyneiden palveluissa lisäämällä osallisuutta itseään koskevan päätöksentekoon sekä vahvistamalla henkilökunnan osaamista, ennakoivia toimintatapoja ja yksilöllistä hoidon suunnittelua rajoittamistoimenpiteiden vähentämiseksi.
  - Lisätään osallisuusosaamista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten keskuudessa.

Mittarit:

- RAI –laatuanalyysit:
  - Yksinäisyys
  - Asiakkaan osallistuminen RAI-arviointiin
- Ikääntyneiden yksinäisyyttä ehkäisevään ja osallisuutta lisäävään toimintaan sekä digitukeen kohdentuneet avustukset
- Matalan kynnyksen tapahtumiin jalkautumisten määrä/vuosi
- Vanhusneuvostossa käsitellyt asiat /vuosi
- Osallisuusverkkokurssin käyneet ammattilaiset
- Hanketoiminta

Turvallinen arki
Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

- **Saavutettavat, oikea-aikaiset ja vaikuttavat palvelut tukevat ikääntyneiden turvallista kotona asumista**
  - Vahvistetaan asiakas- ja palveluohjausta sekä sujuvia palvelupolkuja hyödyntämällä RAI-arviointitietoa, tietojohtamista ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä.
  - Turvataan palvelujen yhdenvertainen saatavuus kehittämällä monikanavaisia palveluja sekä yhtenäisiä toimintamalleja koko hyvinvointialueella.
  - Vahvistetaan muistisairauksien varhaista tunnistamista ja oikea-aikaisia palveluja sekä edistetään digitaalisten ja teknologisten ratkaisujen käyttöä turvallisen kotona asumisen tukena.
  - Tuetaan omaishoitajien jaksamista, hyvinvointia ja palautumista yhteistyössä kuntien, järjestöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.
  - Kehitetään ja lisätään perhehoitoa joustavana, yksilöllisenä ja kodinomaisena palvelumuotona kotona asumisen tukemiseksi sekä omaishoitajien jaksamisen vahvistamiseksi erillisen kehittämissuunnitelman mukaisesti.
  - Otetaan käyttöön yhtenäinen kotihoidon omalääkärimalli koko maakuntaan.
  - Jatketaan iäkkäiden asumispalvelujen vastuulääkärimallin toteuttamista ja kehittämistä osana ikääntyneiden palveluja.
  - Turvataan riittävä ja osaava henkilöstö iäkkäiden palveluissa.

- **Ikääntyneiden arjen turvallisuus vahvistuu**
  - Edistetään ikääntyneiden turvallista asumista vahvistamalla ennakoivaa neuvontaa, varhaista riskien tunnistamista ja moniammatillista yhteistyötä.
  - Ehkäistään taloudellista haavoittuvuutta tunnistamalla taloudelliset riskit varhain ja ohjaamalla ikääntyneet tarvittava avun piiriin.
  - Vahvistetaan lähisuhdeväkivallan tunnistamista, ehkäisyä ja puheeksi ottoa kaikissa palveluissa.
  - Varmistetaan poikkeusoloihin varautuminen ja kiinnitetään erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin ikääntyneisiin
  - Vahvistetaan turvallisuusosaamista hyvinvointialueella yhteistyössä pelastuslaitoksen, kuntien ja järjestöjen kanssa.

Mittarit:
- Asiakaskokemus
- Odotusajat palveluihin
- 75 täyttäneet, % osuus eri palveluissa (kotihoito, yhteisöllinen, ympärivuorokautinen)
- Omaishoidon peittävyys 75 vuotta täyttäneet
- Omaishoitajien terveystarkastukset määrä/vuosi
- Perhehoidon piirissä olevien ikääntyneiden määrä 31.12.
- Kotihoidon omalääkärimalli käytössä kyllä/ei
- Henkilöstöraportointitieto iäkkäiden palveluissa
- RAI: Lähisuhdeväkivalta (ABUSE)-heräte

Seuranta ja arviointi

- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittaisella ikääntyneiden terveyden ja hyvinvoinnin tilannekuvalla vähimmäistietosisällön indikaattoritiedon ja suunnitelmassa kuvattujen mittareiden avulla.

Lähteet

Lähteet

Alastalo, H. & Saukkonen, P. (2025). Ikääntyminen ja iäkkäiden palvelut. Tilannekuva laatuindikaattoreiden näkökulmasta. THL. Työpaperi 31/2025. https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/20a57319-8127-4cfb-84b6-460f23bc5938/content

Kela (2026). Perustoimeentulon saajat (9103RS006). Kelan tilastotietokanta. Viitattu 7.8.2026. Saatavissa: https://tilastot.kela.fi/ibmcognos/bi/?perspective=classicviewer&pathRef=.public_folders%2FRaportit%2F91%20Etuudet%2F9103%20Perustoimeentulotuki%2FPerustoimeentulotuen%20saajat%20%289103RS006%29&id=i26BD17E3847247088E169140CCE15788&ui_navbar=false&objRef=i26BD17E3847247088E169140CCE15788&action=run&format=HTML&prompt=true&cmPropStr=%7B"id"%3A"i26BD17E3847247088E169140CCE15788"%2C"type"%3A"report"%2C"defaultName"%3A"Perustoimeentulotuen%20saajat%20%289103RS006%29"%2C"permissions"%3A%5B"execute"%2C"read"%2C"traverse"%5D%7D

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista [Vanhuspalvelulaki] 980/2012

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto (2024). Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa. Strategiset painopisteet vuosille 2025-2028. https://pohjois-karjala.fi/wp-content/uploads/2024/05/216-Hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen-Pohjois-Karjalassa.pdf

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto (2026). Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2026-2029. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisut. Julkaisu 225, 2026. https://pohjois-karjala.fi/wp-content/uploads/2026/06/225-Pohjois-Karjalan-kulttuurihyvinvointisuunnitelma-2026-2029.pdf

Pennanen, M., Tenhonen, E. Lautala E., Neijonen, A. Luonsinen, M. Hammar, T. & Viljamaa, S. (2025). Selvitys iäkkään väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä hyvinvointialueilla. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin iäkkäiden hyvinvointikertomukset, hyvinvointisuunnitelmat ja palveluverkkosuunnitelmat. THL Raportti 1272025. https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/9b5e6d66-16f1-44f8-8e9b-8649e139e9c1/content

Pietilä, S., Tolonen, E. & Peltola, P. (2026). Toimeentulotuki 2025. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen saajamäärät vaihtelevat alueittain. THL. Tilastoraportti 29.5.2026. 18/2026. https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/c770ac81-77fe-4b3d-ad82-ed79d87223fd/content

Nevanto, M., Ilmarinen, K. & Kauppinen, T. M. (2024). Alueelliset erot väestön ikärakenteessa ja ikääntyneiden elinoloissa. Yhteiskuntapolitiikka 89 (2024):1. https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202402157388

Saaristo, V., Ikonen, J. & Ståhl, T. (2026). Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin – menetelmäraportti. THL. Työpaperi 3/2026. https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/49405e31-886c-4a04-9c61-dd48d1d496dc/content

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kototietokanta. Viitattu 7.8.2026. https://kotoutuminen.fi/kototietokanta

Lähteet

THL (2026a). Alueellisen hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö (luonnos päivitetty 25.5.2026). Hyperlinkki: Alueellinen hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö (luonnos)

THL (2026b). Johtaminen ja toimintakäytännöt –kyselyn palauteraportti, syksy 2025. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue. Vanhuspalvelujen tila -seurantakysely.

THL. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Viitattu 30.9.2026. https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index

Tilastokeskus (2026). Tulotaso, tuloerot, pienituloiset ja perusturvan varassa olevat asuntoväestössä alueittain. StatFin-tietokanta. Viitattu 7.8.2026. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tjt/14ww.px/

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kototietokanta. Viitattu 7.8.2026. https://kotoutuminen.fi/kototietokanta

Inhimillisesti kohdaten – elämääsi turvaten

Teksti: Tarja Hirvonen / Siun sote
Kuvat: Antti Pitkäjärvi / Siun sote